

GLOBALIZM: IMKONIYATLAR VA TAHDIDLAR

Sodiqov Hojiakbar Avazbek o'g'li

O'zbekiston Jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti

Siyosatshunoslik yo'nalishi 4-Kurs talabasi.

sodikovh230@gmail.com Tel: +998(99)8188741

Xasanov Adham Husniddin o'g'li

O'zbekiston Jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti

Siyosatshunoslik yo'nalishi 4-Kurs talabasi.

hasanovadham01@gmail.com Tel: +998(90)0700548

Xalilov Mirkomil Bahriddin o'g'li

O'zbekiston Jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti

Siyosatshunoslik yo'nalishi 4-Kurs talabasi.

halilovadilrabo1@gmail.com Tel: +998(97)5224202

O'zbekiston Jurnalistika va Ommaviy kommunikatsiyalar unviversiteti

Annoyatsiya

Ushbu maqolada Globalizm tushunchasi, Zamonaviy dunyoda globalizmning ahamiyati. Tadqiqot maqsadi va asosiy savollar, globalizmning rivojlanishi Tarixiy rivojlanish bosqichlari. Globalizmning asosiy omillari: texnologik taraqqiyot, iqtisodiy integratsiya va siyosiy hamkorlik. Globalizmning ijobiy jihatlari

Iqtisodiy rivojlanish va savdo imkoniyatlari. Madaniy xilma-xillikni kengaytirish. Texnologiyalar va axborot almashinuvi. Global muammolarni hal qilishdagi hamkorlik.. Globalizmning salbiy tomonlari

5. Antiglobalizm va muqobil yondashuvlar. Globalizmning kelajagi haqida gaplashamiz

Kalit so'zlar: Globalizm, rivojlanish, texnologiya, antiglobalizm, global iqlim, regionalizm, JST, Fair Trade, adolatli savdo, madaniy almashinuv, global siyosat, xalqaro migratsiya, globallashuvning kamchiligi, transmilliy

korporatayalar, jahon iqtisodiyoti.

Kirish

Globalizm: Zamonaviy Integratsiyaning Mukammal Ko'rinishi

Globalizm bugungi kunda dunyo mamlakatlari va xalqlari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni anglatadigan eng muhim jarayonlardan biridir. Bu atama jahon iqtisodiyotining globallasuvi, madaniyatlar o'zaro singib ketishi va davlatlarning xalqaro tashkilotlar orqali yaqin hamkorlikda ishlashini tasvirlaydi. Texnologiyalar va transport vositalarining rivojlanishi bilan globalizm insoniyat hayotining barcha jabhalariga kirib keldi. Bugungi kunda axborot bir zumda butun dunyoga tarqalmoqda, odamlar savdo va xizmatlardan dunyoning istalgan nuqtasida foydalanish imkoniga ega bo'lishmoqda. Globalizm dunyoni kichikroq qishloq shakliga aylantirdi, unda millatlar o'zaro bog'langan va bir-biridan iqtisodiy, madaniy va siyosiy jihatdan ta'sirlanmoqda. Biroq, bu jarayon har doim ham faqat ijobiy natijalarga olib kelayotgani yo'q. Ba'zi davlatlar va jamiyatlarda globalizm mahalliy iqtisodiyotni zaiflashtirishga, madaniy qadriyatlarning yo'qolishiga va ijtimoiy tengsizlikning oshishiga sabab bo'ldi. Shu sababli, globalizm atrofidagi bahslar tobora kuchaymoqda. Ushbu insho globalizmning mohiyatini, uning rivojlanish tarixini, ijobiy va salbiy tomonlarini, shuningdek, globalizmning insoniyat uchun kelajakdagi istiqbollari o'rganishga qaratilgan.

2. Globalizmning rivojlanishi

Globalizm tushunchasi bugungi kundagi zamonaviy ko'rinishini olishidan oldin uzoq tarixiy jarayonlardan o'tgan. Bu jarayonning boshlanishi insoniyatning eng qadimiy davrlariga borib taqaladi, chunki xalqlar o'rtasidagi iqtisodiy, madaniy va siyosiy aloqalar globalizmning asosiy omillaridan biri hisoblanadi.

Tarixiy rivojlanish bosqichlari

1. Qadimgi davrlar:

Globalizmning ilk shakllari qadimgi savdo yo'llari orqali shakllangan. Misol uchun, Buyuk Ipak yo'li Sharq va G'arbni bog'lagan asosiy savdo yo'nalishi bo'lgan. Bu yo'lda nafaqat tovarlar, balki madaniyatlar, ilmiy kashfiyotlar va

dinlar ham almashilgan.

2. Buyuk geografik kashfiyotlar davri:

XV-XVI asrlardagi geografik kashfiyotlar globalizm rivojida yangi bosqichni boshlab berdi. Evropaliklar yangi qit'alarni kashf etib, global savdo tizimining asoslarini yaratishdi. Ushbu jarayon dunyo mamlakatlari o'rtasida iqtisodiy aloqalarning kengayishiga olib keldi.

3. Sanoat inqilobi:

XVIII-XIX asrlardagi sanoat inqilobi globalizmning texnologik va iqtisodiy poydevorini yaratdi. Transport va kommunikatsiya vositalarining rivojlanishi xalqaro savdo va aloqalarni tezlashtirdi. Bu davrda kapitalizmning keng tarqalishi va transmilliy korporatsiyalarning paydo bo'lishi globalizatsiya jarayonini jadallashtirdi.

4. XX asr va zamonaviy davr:

XX asrda texnologiyalar va axborot texnologiyalarining rivojlanishi globalizmni yangi bosqichga olib chiqdi. Internet, samolyotlar va logistika tizimlari tufayli dunyo kichrayib bordi. Sovuq urush davridan keyin xalqaro tashkilotlar va shartnomalar global hamkorlikni mustahkamladi.

Globalizmning asosiy omillari

Globalizmning kengayishi bir nechta muhim omillarga bog'liq:

1. Texnologik taraqqiyot: Internet va mobil aloqa vositalari global aloqalarni qulay va tezkor qildi. Axborot almashinuvi insoniyatni yanada bog'liq holatga keltirdi.

2. Iqtisodiy integratsiya: Jahon savdo tashkiloti, Yevropa Ittifoqi kabi tashkilotlar global iqtisodiy integratsiyani kuchaytirib, davlatlar o'rtasidagi savdo va investitsiyalarni rag'batlantirdi.

3. Siyosiy hamkorlik: BMT, G7 va boshqa xalqaro tashkilotlar global muammolarni hal qilish uchun siyosiy hamkorlikni mustahkamladilar.

3. Globalizmning ijobiy jihatlari

Iqtisodiy rivojlanish va savdo imkoniyatlari

Globalizm dunyo bo'ylab iqtisodiy o'sishning asosiy drayverlaridan biri

hisoblanadi. U xalqaro savdo va investitsiyalarni kengaytiradi, yangi ish o'rinlarini yaratadi va texnologik innovatsiyalarni tezlashtiradi. Kichik davlatlar global bozorlarda o'z mahsulotlarini sotib, daromad olish imkoniyatiga ega bo'ladi. Masalan, Xitoy global savdo tarmoqlarida faol ishtirok etish orqali o'z iqtisodiyotini dunyoning eng yiriklaridan biriga aylantirdi.

Madaniy xilma-xillikni kengaytirish

Globalizm xalqlar o'rtasidagi madaniy muloqotni kuchaytiradi. Bugungi kunda bir mamlakatning musiqa, kino, taom yoki kiyim-kechak madaniyati boshqa mamlakatlarda ommalashmoqda. Misol uchun, Koreya pop musiqasi (K-pop) dunyo bo'ylab millionlab muxlislarni jalb qildi. Bu jarayon xalqlarni bir-biriga yaqinlashtiradi va madaniy xilma-xillikni boyitadi.

Texnologiyalar va axborot almashinuvi

Texnologik taraqqiyot globalizatsiyaning muhim qismlaridan biri hisoblanadi. Internet orqali dunyoning istalgan joyida biznesni boshqarish, ta'lim olish yoki ilmiy kashfiyotlarni almashish imkoniyati paydo bo'ldi. Globalizm tufayli tibbiyot, transport va axborot texnologiyalarida katta yutuqlar qo'lga kiritildi.

Global muammolarni hal qilishdagi hamkorlik

Globalizatsiya mamlakatlarni iqlim o'zgarishi, qashshoqlik va xalqaro terrorizm kabi global muammolarni birgalikda hal qilishga undaydi. Masalan, Parij iqlim bitimi global ekologik inqirozga qarshi xalqaro hamkorlikni rag'batlantirdi.

4. Globalizmning salbiy tomonlari

Mahalliy madaniyatlarga tahdid

Globalizmning asosiy salbiy jihatlaridan biri mahalliy madaniyat va urf-odatlarining yo'qolish xavfidir. G'arb madaniyati global miqyosda dominant holga kelib, ko'plab davlatlarda milliy qadriyatlarni soya ostida qoldirmoqda. Masalan, ba'zi joylarda mahalliy tillar G'arb tillari ta'sirida unutilmoqda.

Iqtisodiy tengsizlik

Boy davlatlar globalizatsiyadan ko'proq foyda ko'rgan holda, rivojlanayotgan mamlakatlar qashshoqlik va iqtisodiy tengsizlikka duch kelmoqda. Bu jarayon

boy va kambag'al o'rtasidagi farqni yanada chuqurlashtiradi.

Atrof-muhitga zarar

Globalizatsiya sanoatlashtirish va ortiqcha iste'molni kuchaytirib, ekologik muvozanatni buzmoqda. Masalan, CO2 chiqindilarining ortishi global iqlim o'zgarishiga sabab bo'lmoqda.

Geosiyosiy muvozanatning buzilishi

Globalizatsiya ayrim davlatlarning siyosiy va iqtisodiy ta'sirini kuchaytirib, boshqa mamlakatlarning mustaqilligiga tahdid solishi mumkin. Masalan, yirik transmilliy korporatsiyalar ba'zi davlatlarda ichki siyosatga aralashmoqda.

5. Antiglobalizm va muqobil yondashuvlar

Globalizmning salbiy oqibatlari bilan yuzlashgan ba'zi davlatlar, jamiyatlar va harakatlar globalizatsiyaga qarshi chiqib, antiglobalizm deb nomlangan harakatni shakllantirdi. Antiglobalizm – globalizatsiya jarayonining adolatsiz yoki zararli ekanini ko'rsatib, bu jarayonning salbiy oqibatlarini bartaraf etishni maqsad qiluvchi g'oyalari tizimi va harakatdir.

Antiglobalizmning asosiy g'oyalari

1. Milliy iqtisodiyotni himoya qilish:

Antiglobalistlar xalqaro savdo va transmilliy korporatsiyalarning ta'sirini cheklash tarafdoridir. Ular mahalliy ishlab chiqaruvchilarni himoya qilish uchun savdo tariflari va kvotalarini kuchaytirishni talab qilishadi.

2. Mahalliy madaniyatni saqlash:

Antiglobalistlar global madaniyatning mahalliy urf-odatlar va qadriyatlarini yo'q qilishiga qarshi chiqadilar. Masalan, mahalliy tillarni himoya qilish, milliy san'at va madaniyatni qo'llab-quvvatlash bo'yicha tashabbuslar ilgari suriladi.

3. Ijtimoiy adolatni ta'minlash:

Antiglobalistlar global kapitalizmning ijtimoiy tengsizlikni kuchaytirishiga ishora qilib, boy mamlakatlarning rivojlanayotgan davlatlar resurslaridan foydalanish siyosatiga qarshi kurashadi.

4. Atrof-muhitni himoya qilish:

Antiglobalizm tarafdorlari globalizatsiya tufayli sanoatlashtirish va iste'molning

ortishi atrof-muhitga salbiy ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaydilar. Ular ekologik barqarorlikni ta'minlash uchun xalqaro korporatsiyalarni tartibga solishni talab qiladilar.

Antiglobalizm namoyon bo'lish shakllari

Norozilik namoyishlari: Jahon savdo tashkiloti (WTO) yoki G7 kabi tashkilotlarning sammitlariga qarshi xalqaro miqyosda namoyishlar o'tkaziladi.

Mahalliy harakatlar: Mahalliy ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash va transmilliy korporatsiyalarga qarshi kampaniyalar o'tkaziladi.

Barqaror rivojlanish: Mahalliy resurslardan foydalanishni targ'ib qilish va ekologik toza ishlab chiqarish usullarini joriy etish.

Globalizmga muqobil yondashuvlar

1. Regionalizm: Globalizatsiyaning keng qamrovli jarayonlari o'rniga, davlatlar kichikroq regional ittifoqlar doirasida hamkorlik qilishni afzal ko'rishi mumkin. Misol uchun, Yevropa Ittifoqi yoki ASEAN (Janubi-Sharqiy Osiyo davlatlari ittifoqi) kabi tashkilotlar.

2. Barqaror rivojlanish siyosatlari: Mahalliy resurslar va madaniyatni saqlab qolgan holda xalqaro savdo va hamkorlikni muvozanatli boshqarish.

3. Adolatli savdo (Fair Trade): Rivojlanayotgan mamlakatlarda mehnatkashlarning huquqlarini himoya qilish va ularning mahsulotlarini adolatli narxlarda sotishni ta'minlash.

6. Globalizmning kelajagi

Globalizm bugungi kundagi shaklini saqlab qolishi yoki yangicha yo'nalishga o'tishi ko'p jihatdan insoniyatning global muammolarni qanday hal qilishiga bog'liq. Kelajakda globalizmning rivojlanishi uch asosiy omilga bog'liq: texnologik taraqqiyot, iqlim o'zgarishi va xalqaro siyosiy hamkorlik.

Texnologik taraqqiyotning roli

Texnologiyalar, ayniqsa sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalar, globalizatsiyaga yangi ko'rinish bera oladi. Sun'iy intellekt orqali ishlab chiqarishning avtomatlashtirilishi va global miqyosdagi ish o'rinlarining qayta taqsimlanishi global iqtisodiyotga ta'sir qiladi. Virtual muloqot va metaverse

kabi texnologiyalar madaniy almashuvni yanada kuchaytirishi mumkin.

Iqlim o'zgarishi va ekologik globalizm

Kelajakda iqlim o'zgarishi globalizatsiyaga eng katta ta'sir ko'rsatishi kutilmoqda. Mamlakatlar iqlim inqirozini hal qilish uchun ekologik barqaror siyosatlarni qabul qilishga majbur bo'ladi. Parij bitimi kabi xalqaro hamkorlik global iqlim siyosatining poydevorini tashkil qiladi.

Xalqaro siyosiy hamkorlik

Kelajakda globalizm davlatlar o'rtasidagi siyosiy aloqalarning kuchayishi yoki zaiflashishiga bog'liq bo'ladi. Agar davlatlar xalqaro tashkilotlar va shartnomalar orqali hamkorlikni davom ettirsalar, globalizatsiya yangi, yanada barqaror bosqichga o'tishi mumkin.

Milliy manfaatlar va global integratsiya muvozanati

Kelajakda davlatlar milliy manfaatlarni himoya qilish bilan birga global integratsiyadan foydalanishga harakat qiladilar. Bu ikki qarama-qarshi jarayonning qanday muvozanatlashuvi globalizmning kelgusidagi ko'rinishini belgilaydi.

Xulosa

Globalizm insoniyat tarixidagi eng muhim jarayonlardan biri bo'lib, u dunyoni yaxlit tizimga aylantirdi. Ushbu jarayon tufayli xalqaro savdo, madaniyatlar o'zaro almashinuvi va texnologik taraqqiyot kuchaydi. Shu bilan birga, globalizm iqtisodiy tengsizlikni oshirish, ekologik muammolarni kuchaytirish va mahalliy madaniyatlarning yo'qolishiga olib kelishi mumkin.

Kelajakda globalizmni adolatli va barqaror yo'nalishda rivojlantirish uchun barcha mamlakatlar o'zaro hamkorlik qilishlari zarur. Global muammolarni hal qilish, milliy qadriyatlarni himoya qilish va ekologik barqarorlikni ta'minlash globalizmning asosiy yo'nalishlariga aylanishi lozim. Shunday qilib, globalizm insoniyat uchun yangi imkoniyatlar yaratishda davom etadi, ammo bu jarayon ehtiyotkorlik va mas'uliyat bilan boshqarilishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- [Андропова Н. Э.](#) „Проблемы участия Российской Федерации в формировании новой финансовой архитектуры в условиях финансовой глобализации“, . [Перестройка мировой финансовой структур: место и роль России](#), 500 экз, М: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2016 — 400—518-бет. [ISBN 978-5-394-02568-6](#).
- 1. *Stiglitz J.* Globalization and its Discontents. London, 2002; Stiglitz J. Making Globalization Work. London, 2006
- Kriesi, Hanspeter va boshqalar. [Globalashuv va milliy siyosiy makonning o'zgarishi: oltita Yevropa mamlakatlari solishtirildi](#) . // Siyosiy tadqiqotlar Yevropa jurnali 45.6 (2006): 921-956.^(ingl.))
- [Пфаненштиль И. А.](#). *Глобализация: проблемы и перспективы. Монография*, 500 экз, Красноярск: [ИПЦ КГТУ](#), 2006. [ISBN 5-7636-0818-6](#).
- [Postfordizm: konsepsii, instituti, praktiki](#) / pod red. *M. S. Ilchenko, V. S. Martyanova*. – М.: Politicheskaya ensiklopediya, 2015. – [ISBN 978-5-8243-1995-8](#)

Коренюшкина Светлана Ильинична, Соловьев Кирилл Анатольевич. [Суверенитет в эпоху глобализации: теория и практика](#) // Общество. Среда. Развитие (Тerra Humana). — 2015. — № 1 (34).